

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Dar apie veidrodžius

2013-05-10

ŽURNALAS: LITERATŪRA IR MENAS

TEMA: Poezija

AUTORIUS: Kornelijus Platelis

DATA: 2013-05

Dar apie veidrodžius

Kornelijus Platelis

Vilniuj žydėjo sakuros, 2013 05 06. Nuotrauka anonimo

Kartą susapnavau tobulos struktūros eilėraščių: stovėjau tuščio kambario viduryje, o ant visų keturių sienų kabėjo po veidrodį. Pažvelgus į bet kurią pusę, nusidriekdavo ilgos atspindžių galerijos. Atspindžiai atspindėjo atspindžius. Žinojau šį sapną esant apie poeziją ir kad šie veidrodžiai atspindi labiau vaizdų struktūras nei pačius vaizdus. Galbūt tokia sąranga labiau tinka vaizduojamajai (deskriptyvinei), kurios nederėtų tapatinti su pasakojamąja (naratyvine), poezijai. Jaukios aiškaus suvokimo ir jausmo vienovės, kuri būdinga lyrikai, požiūriu, tai turbūt perversiškas košmaras.

Žmogui, kuris nuo jaunų dienų rašo eilėraščius, bėgant laikui, veriasi naujos perspektyvos, randasi nauji požiūriai į tai, ką jis ketina veikti vis iš naujo (kartais vien iš įpročio) imdamasis plunksnos. Tie nauji požiūriai anaipol nedidina jo poezijos (kaip jis pats įvardija šį reiškinį) supratimo, o veikia ją menkina, blukina sąvokų kontūrus, skaldo pasaulio atspindį tarsi trupantis veidrodis, kurio pavyzdį galima rasti neseniai atsidariusioje „Senamiesčio šokoladinėje“ ant Vokiečių ir Mėsinių gatvių kampo.

Be abejo, pasaulis ir jo atspindys kieno nors sąmonėje – tai tik viena poezijos temų, gal net ne pagrindinė, gal net šiek tiek parazitinė, ardanti jaukią aiškaus suvokimo ir jausmo vienovę, kaip kad vėžio ląstelės ardo gyvybingą organizmą, vis dar padengtą veidrodžio atspindima švelnia ir sveika oda. Atspindžio adekvatumo tema anaipol ne nauja. Ji nuo seno guli žmonijos kultūros sąmonės rūsiuose ir nuolat iškyla į paviršių su iš bibliotekų saugyklų traukiamomis knygomis.

Nes veidrodis ir yra vienas pagrindinių kultūros instrumentų, pranešančių mums apie atspindį – pusę (erdvę), kurioje kultūra esti. Kitaip sakant, kultūra – tai pasaulio atspindys mūsų sąmonėje su visa jos fiziologija ir tuo, ką išmokstame ir išsiugdome. Akimirka, kai veidrodyje pasirodome mes, sugriauna akivaizdybę (nes žinome ar vaizduojamės žiną apie save kur kas daugiau, nei atspindi veidrodis), paliudija atspindžio netobulumą ir kelia daug neatsakomų klausimų. Vienokie jie būna Narcizui,

negalinčiam išsiveržti iš savimeilės (savi-erotikos) pinklių ir išvysti už savo atspindžio jo tykančios nimfos, kitokie Wodwo, neįstengiančiam identifikuoti savęs su kitomis būtybėmis, prisiskirti kokiai nors rūšiai ar giminei, susivokti. Tačiau abiejų šių vaizdų struktūros panašios.

Čia spausdinamas anglų poeto Tedo Hugheso (1930–1998) eilėraštis „Wodwo“ iš to paties pavadinimo rinkinio (1967), suprantama, kalba apie jį patį, jau ne kartą regėjusį save kultūros veidrodyje ir pateikusį ne vieną šio vaizdo interpretaciją, kuri, deja, iki galo taip ir neatsakė į klausimą: kas aš? Kalba ne filosofinėmis sąvokomis, o tiesiog vaizduoja, t. y. leidžia kalbėti tarsi pirmą kartą savo atspindį išvydusiai ir dėl to suglumusiai būtybei, beje, atklydusiai į šį eilėraščių iš kito teksto, taigi – kultūros srities. Tas kitas tekstas, beje, ir „kaltas“ dėl to, kad mums trūksta žinių apie būtybės išvaizdą, ir tą mūsų žinių trūkumą poetas perkelia į būtybės sąmonę. Tai, be kita ko, paradoksalaus britiško humoro pavyzdys. Tačiau kad ir juokaujančiam Hughesui ši situacija neatrodo humoristinė. Tai klausimas apie asmeninį pažinimo, be kurio neapsieina kūryba, pagrindą – savęs paties suvokimą, taip pat ir apie tai, kas veikia, kai jis veikia („aš ir tai ką darau be galo keistai sutampa“) – viena ar abi veidrodžio pusės? Ar veidrodis gali kaip nors būti pašalintas iš šio gamtovaizdžio?

Kartą pakviestas dalyvauti Vilenicos festivalio diskusijoje tema „Kas rašo?“, leidau sau pašmaikštauti ir nusiunčiau jiems anglišką Hugheso tekstą, perdarytą taip, kad vietoje Wodwo kalbėtų prie darbo stalo sėdintis rašytojas. Įdėsiu jį prie šio teksto komentaru, kai jis pasirodys internete, jei kam bus įdomu, nes šiaip ar taip, tai bus savotiška Hugheso teksto interpretacija.

Wodwo vandens paviršiuje regi save ir dangų, ima galvoti, kad gal jis plevena ore; pastebi, kad nėra šaknimis įaugęs į žemę, kad nėra nukaręs nuo kokio medžio kaip jo atauga, gali laisvai judėti, kitaip nei visa aplinkui. Na, išskyrus vandenį, bet jo apskritai nesuprasi. Visa tai jam anaipol nepalengvina susivokti – „tuomet kas aš?“. Hughesas nespekuliuoja kokiomis nors išvadomis. Jis lieka drauge su Wodwo kultūros-veidrodžio išeities (pirmojo pasimatymo) taške, laisvas stebėti gamtą ar kelti dievus į vandens atspindimą dangų. Padarytos tik elementarios tiesioginio savęs ir aplinkos stebėjimo išvados: tai, kad Wodwo gali laisvai judėti ir kad reikia stebėti toliau. Tai taip pat negali nekelti šypsenos bent kiek nujaučiančiam stebėjimo objekto, t. y. pasaulio gamtos ir kultūros, apimtį. Tačiau to nepavadinčiau koketavimu. Tai tiesiog poeto poreikis dar kartą grįžti į pradžių ir bandyti iš naujo patikrinti savo stebėjimų išvadas.

Todėl, manau, žmogų, kuris nuo jaunų dienų rašo eiles, bet vis mažiau apie tai beišmano, šis Hugheso eilėraštis turėtų paskatinti nemesti šio užsiėmimo. Grįžti ir pasitikrinti verta. Tame girdžiu ir klasicizmo aidesį: nėra prasmės kurti naujus siužetus, verčiau tobulai išreikšti senuosius. Tik jau turbūt pasikeitė siužeto samprata, o ir Wodwo nebepuoselėja (ar dar nepuoselėja) Narcizui būdingų jausmų. Tačiau juos abu atspindi vandens paviršius ir jų abiejų situacijas – modernizmo klasiko, tipiško deskriptyvinės poezijos atstovo Hugheso sąmonė.

Be abejo, visa tai rašau artėjančio [Poezijos pavasario](#) proga. Jo metu bus įgarsinami tekstai, eilėraščiais virpinamas oras. Priimta sakyti, kad poezija susitiks su klausytojais. Galbūt dalis jos ir susitiks. Tačiau ne tokie tekstai kaip Hugheso. Juos išgirsti labai sunku, tam paprasčiausiai pritrūksta laiko. Vos pradedi įsijausti, pasigirsta kitas eilėraštis. Tačiau anaipol nenoriu menkinti poezijos skaitymo balsu svarbos. Mano nuomone, bet kokia poetika parašytas eilėraštis privalo turėti nepriekaištingą garsinę išraišką. Tokia, beje, pasižymi ir čia aptartas kūrinys. Be to,

---

eilėraščių skambesys gali paskatinti susirasti ir perskaityti mus sudominusį tekstą, į kurį nespėjome išsigilinti. Svarbu, kad gilintis būtų į ką. Taigi visokios poezijos kūrėjams ir klausytojams – gero Pavasario!